

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู: แนวคิดของ

Diana Baumrind

Diana Baumrind's Parenting Styles

- ดุลยา จิตตะยโสธ
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาทั่วไป
- คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- E-mail: dulaya_chi@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ คือ การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง Diana Baumrind (1971) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย, เบิร์กลีย์ เป็นผู้หนึ่งที่สนใจศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอย่างจริงจัง Baumrind ได้เสนอมติสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรว่าประกอบด้วย 2 มิติ คือ 1) มิติควบคุมหรือเรียกร้องจากบิดามารดา และ 2) มิติการตอบสนองของความรู้สึกเด็ก จากการผสมผสาน 2 มิติ ทำให้ Baumrind จัดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (ควบคุมและตอบสนองความรู้สึกเด็ก) 2) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (ควบคุมแต่ไม่ตอบสนองความรู้สึกเด็ก) และ 3) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (ไม่ควบคุมแต่ตอบสนองความรู้สึกเด็ก) ต่อมา Maccoby and Martin (1983) ได้เพิ่มเติมรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ 4 คือ 4) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (ไม่ควบคุมและไม่ตอบสนองความรู้สึกเด็ก) จากการประมวงงานวิจัยทั้งในและนอกประเทศพบสอดคล้องกันว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพสามารถหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัว มีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม มีความสามารถในการกำกับตนเอง และมีความฉลาดทางอารมณ์ คือ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

คำสำคัญ: รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของ Diana Baumrind รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง

Abstract

One of the important factors affecting human resources development is parenting styles. Diana Baumrind (1971), a leading American psychologist in parenting style studies at the University of California, Berkeley, proposed two major dimensions concerning parents' behaviors in fostering their children as follows: controlling or demand dimension and responsive dimension. Baumrind integrated these two dimensions and classified parenting style into 3 types: authoritative parenting style, authoritarian parenting style, and permissive parenting style. Maccoby and Martin (1983), then proposed a fourth style, which is uninvolved parenting style. Based on the research focusing on parenting styles, it can be said that the authoritative parenting style plays a crucial role in shaping children psychologically to be able to adjust themselves to others, to exercise appropriate social behavior, to be self-disciplined, and to possess an appropriate emotional quotient.

Keywords: Diana Baumrind's Parenting Styles, Authoritative Parenting Style, Authoritarian Parenting Style, Permissive Parenting Style, Uninvolved Parenting Style

ในมุมมองของนักจิตวิทยาส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การจะพัฒนามนุษย์ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพมีปัจจัย 2 ด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ 1) ปัจจัยด้านพันธุกรรม และ 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โดยพันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดขีดความสามารถหรือแนวโน้มของพัฒนาการ ส่วนสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวผลักดันทำให้พัฒนาการนั้นเร็วหรือล่าช้าได้ (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2534: 78) สำหรับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการมนุษย์ก็มีด้วยกันหลายปัจจัย อาทิ ภาวะโภชนาการ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู โดยเฉพาะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ถือได้ว่าเป็นปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลสูงต่อ

พัฒนาการมนุษย์ ดังที่ นกเนตร ธรรมบวร (2541: 2) กล่าวถึงพัฒนาการเด็กที่ดีว่า เริ่มต้นจากครอบครัว เด็กจะเติบโตมีคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพเช่นไร จะเป็นคนดีมุ่งทำประโยชน์แก่สังคมหรือจะเป็นคนด้อยสมรรถภาพ สร้างปัญหาแก่ตนและสังคม ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูจากบุคคลในครอบครัวเป็นสำคัญ เพราะนอกจากครอบครัวจะถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมแล้วยังทำหน้าที่ดูแลเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตพึ่งตนเองได้ เป็นแบบอย่างที่หล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม ตลอดจนจิตใจสำนึกของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลูกฝังค่านิยม ความรัก และคุณค่าของการมีชีวิตด้วยเหตุนี้การอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการด้านต่างๆ และเป็นสิ่งแวดล้อมที่มี

อิทธิพลครอบคลุมชีวิตมากกว่าสิ่งอื่นใด และผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร คือ บิดามารดา หรือผู้ปกครองนั่นเอง สอดคล้องกับความเห็นของ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ (2545: 2-3) ที่กล่าวไว้ว่า จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่าทฤษฎีและงานวิจัยทางการอบรมเลี้ยงดู อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่จะสามารถยกระดับมาตรฐานทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ในด้านคุณธรรมความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบหน้าที่ การเสียสละและเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนนี้ จะกระทำได้โดยผ่านกระบวนการของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสมาชิกของครอบครัวทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดทางตะวันตก ที่ให้ความสำคัญในการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกันอย่างกว้างขวาง หนึ่งในนั้นคือ Diana Baumrind (1971) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน แห่ง University of California, Berkeley

Baumrind ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของเด็กและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนศึกษาทัศนคติของบิดามารดาที่ส่งผลต่อรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอย่างจริงจัง และต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 20 ปี คือ ตั้งแต่ ค.ศ. 1966 เรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1991

ในปี ค.ศ. 1967 Baumrind (1967, cited in Baumrind, 1971) ได้ศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครองของเด็กโดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กที่บ้าน จากการศึกษาดังกล่าว Baumrind ได้ทำการวิเคราะห์แบ่งองค์ประกอบพฤติกรรมของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรออกเป็น 2 มิติ กว้างๆ คือ

1. มิติควบคุม หรือ เรียกร้องจากบิดามารดา (Controlling / Demand) คือ การที่บิดามารดา กำหนดมาตรฐานสำหรับเด็กและเรียกร้องให้เด็กทำตามมาตรฐานที่บิดามารดาได้กำหนดไว้ ซึ่งบิดามารดาบางคนจะมีมาตรฐานสูง และเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติตามมาตรฐานที่ตนกำหนด ในขณะที่บิดามารดาบางคนเรียกร้องให้เด็กทำตามมาตรฐานเพียงเล็กน้อย และไม่พยายามที่จะใช้อิทธิพลในการควบคุมเด็ก

2. มิติการตอบสนองความรู้สึกเด็ก (Responsive) คือ การที่บิดามารดาหรือผู้ดูแลเด็กตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก ซึ่งบิดามารดาบางคนจะยอมรับ เข้าใจ และตอบสนองความต้องการของเด็กด้วยดี เปิดโอกาสให้เด็กคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ในขณะที่บิดามารดาบางคนเพิกเฉย และปฏิเสธต่อความต้องการของเด็ก

Baumrind (1971) ได้ผสมผสาน 2 มิติดังกล่าว และจัดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะของเด็ก โดยที่บิดามารดาจะอนุญาตให้เด็กมีอิสระตามควรแก่วุฒิภาวะ แต่ในขณะเดียวกันบิดามารดาจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก และกำหนดให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางที่บิดามารดาหาข้อดีอย่างมีเหตุผล ถึงแม้บิดามารดาจะมีการเรียกร้องสูง แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความรักความอบอุ่นและใส่ใจต่อเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง รับฟังเหตุผลจากเด็ก และสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของครอบครัว

2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Authoritarian Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดามีความเข้มงวดเรียกร้องสูง แต่ไม่ตอบสนองความต้องการของเด็กโดยสิ้นเชิง (Maccoby, 1980 อ้างถึงใน พรรรถทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2545: 6) มีการจัดระบบการควบคุมและวางกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเข้มงวด โดยมีการอธิบายน้อยมาก หรือไม่มีเลย เด็กต้องยอมรับในคำพูดของบิดามารดาว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมเสมอ มีการใช้อำนาจควบคุมโดยวิธีบังคับ และลงโทษเมื่อเด็กไม่ทำตามความคาดหวังของบิดามารดา บิดามารดามักห่างเหิน และปฏิเสธเด็ก

3. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ตามการตัดสินใจของเด็กโดยไม่มีการกำหนดขอบเขต ใช้การลงโทษน้อย ไม่เรียกร้องหรือควบคุมพฤติกรรมเด็ก เด็กสามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกและอารมณ์ได้อย่างเปิดเผย บิดามารดาอาจให้คำปรึกษาหรือ

พยายามใช้เหตุผลกับเด็ก แต่ไม่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก บิดามารดาจะให้ความรัก ความอบอุ่นและตอบสนองความต้องการของเด็กเสมอ

ต่อมา Maccoby and Martin (1983) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind และได้จำแนกรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ 4 เพิ่มเติมจากที่ Baumrind ได้เสนอไว้ คือ

4. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Uninvolved Parenting Style) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาไม่ให้ความสนใจหรือตอบสนองความต้องการของเด็ก ให้การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กน้อยมาก บิดามารดากลุ่มนี้จะเพิกเฉยต่อเด็กพอกๆ กับไม่เรียกร้องหรือวางมาตรฐานพฤติกรรมใดๆ ให้เด็กปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบิดามารดาปฏิเสธเด็กแต่แรก หรือหมกมุ่นอยู่กับปัญหา และความกดดันในชีวิตประจำวันจนไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็ก

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ จำแนกตามมิติ 2 มิติ ได้ด้วยตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู แสดง 2 มิติหลักของ Diana Baumrind

การดูแลบุตรของบิดามารดา

		มิติควบคุม	ควบคุม	ไม่ควบคุม
		มิติตอบสนอง	(Controlling / Demand)	(Uncontrolling / Undemand)
การตอบสนอง ความรู้สึกเด็ก	ตอบสนองและอบอุ่น (Responsive & Warm)		1. แบบเอาใจใส่ (Authoritative)	3. แบบตามใจ (Permissive)
	ห่างเหินและไม่ตอบสนอง (Aloof & Unresponsive)		2. แบบควบคุม (Authoritarian)	4. แบบทอดทิ้ง (Uninvolved)

ที่มา: พรรรถทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2545: 5

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบ ตามแนวคิดของ Baumrind (1971) และพัฒนาเพิ่มเติมโดย Maccoby and Martin (1983) จัดเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีผู้สนใจ และนำไปวิจัยกันมากมาย โดยเฉพาะในประเทศไทยได้มีผู้พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ประเมินรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind ดังนี้

การพัฒนาแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind ในประเทศไทย

ในประเทศไทยได้มีผู้พัฒนาแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind กันอย่างกว้างขวาง อาทิ สารภี ยืนยง (2541) เพชรรัตน์ จันทศ (2542) และในปี พ.ศ. 2545 คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ อธิระพร อูวรรณโณ เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ สุภาพรรณ โคตรจรัส คัดนางค์ มณีศรี พรรณระพี สุทธิวรรณ ได้พัฒนาแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind ขึ้น เพื่อใช้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของคนไทยกับกระบวนการทางสังคมประกิตของครอบครัวในปัจจุบันที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ” ซึ่งแบบสำรวจดังกล่าวได้มีผู้สนใจนำไปใช้ในการวิจัยกันอย่างแพร่หลาย

สำหรับขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ ได้ศึกษาแนวคิด งานวิจัย และเอกสารข้อมูลของ Baumrind รวมทั้งศึกษางานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไทยที่ทำ

ระหว่างปี พ.ศ. 2528-2542 ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเท็จจริงที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย โดยลักษณะของแบบสำรวจเป็นการให้ผู้ตอบรายงานตนเอง โดยใช้วิธีประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ มีข้อกระทงทั้งสิ้น 99 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยข้อกระทงที่ประเมินรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 4 รูปแบบ โดยแต่ละรูปแบบประกอบด้วยลักษณะคำสำคัญ 8 ประการ (Keyword 8) ดังนี้ (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2545: 76-79)

1. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) มีจำนวน 25 ข้อ ครอบคลุมคำสำคัญ 8 ประการ คือ 1) เรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย (Demands) 2) กำหนด กฎระเบียบ และวินัย (Rules, Regulations, Discipline) 3) กระตุ้นให้ปฏิบัติตามกฎ (Rule Enforcement) 4) อบอุ่น รัก สนับสนุน (Warmth, Affection, Support) 5) มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน (Bi-directional and Clear Communication) 6) ส่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเอง (Encouraging Independence & Individuality) 7) เคารพในสิทธิทั้งของพ่อแม่ และเด็ก (Right of Both Parent and Child) 8) ให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ (Reward > Punishment)

2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Authoritarian) มีจำนวน 26 ข้อ ครอบคลุมคำสำคัญ 8 ประการ คือ 1) เรียกร้องมาก (Strong Demand) 2) ตั้งมาตรฐานชัดเจน (Absolute Sets of Standards) 3) ให้ความสำคัญในการเชื่อฟัง (Value of Obedience) 4) ให้ความอบอุ่นน้อย (Less Nurturant) 5) ไม่สนับสนุนการสื่อสาร

สองทาง (Discouraging Bi-directional Communication) 6) จำกัดความเป็นอิสระ และความเป็นตนเองของเด็ก (Suppressing Child Independence and Individuality) 7) อคติตามความต้องการของพ่อแม่ (Biased in Favor of Parental Needs) 8) ข่มขู่และลงโทษ (Threat and Punishment)

3. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive) มีจำนวน 23 ข้อ ครอบคลุม คำสำคัญ 8 ประการ คือ 1) หลีกเลี่ยงการเรียกร้อง (Avoid Making Demands) 2) มีข้อกำหนดและกฎเกณฑ์น้อย (Few Rules and Limits) 3) อดทน และยอมรับพฤติกรรมไม่เป็นไปตามวัย ไม่ขัดใจ (Tolerate and Accepting Immature Behavior without Parental Restraint) 4) ให้ความอบอุ่นพอประมาณ และเกี่ยวข้องน้อย (Moderate Nurturant, Less Involved) 5) เด็กมีบทบาทในการสื่อสารมากกว่าพ่อแม่ (Child Dominate Communication) 6) ยอมรับการตัดสินใจที่ปราศจากความรับผิดชอบและความไม่มีวุฒิภาวะของเด็ก (Allow Immature and Responsible Decision Making) 7) ลำเอียง เข้าข้างเด็ก (Biased in Favor of Child Needs) 8) ลงโทษน้อย (Little Punishment)

4. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Uninvolved) มีจำนวน 25 ข้อ ครอบคลุม คำสำคัญ 8 ประการ คือ 1) ไม่เรียกร้อง (Undemanding) 2) ไม่มีกฎเกณฑ์และไม่ใส่ใจ (No Rules / Ignoring) 3) ทอดทิ้ง ปฏิบัติไม่ดี (Neglect / Maltreatment) 4) ห่างเหินทางอารมณ์ (Emotionally Detached) 5) มีการสื่อสารน้อย (Infrequent Communication) 6) ให้เด็กมีอิสระ

โดยไม่มีการสนับสนุนจากพ่อแม่ (Allow Child Independence without Parental Support) 7) ความต้องการของพ่อแม่เป็นใหญ่ (Biased in Favor of Parental Needs) 8) ทำร้ายร่างกาย และ / หรือ จิตใจ (Physical and / or Psychological Abuse)

ในด้านคุณภาพของแบบสำรวจ คณะผู้วิจัยได้ ประเมินค่าความตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่นๆ ทั้งหมด (Corrected Item-Total Correlation หรือ CITC) โดยค่า CITC ที่คำนวณ ได้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .36 ถึง .78 ($p < .05$) ส่วนการประเมินค่าความเที่ยง (Reliability) คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์ค่า สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficients) ได้ค่าความเที่ยงในแต่ละ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอยู่ระหว่าง .81 ถึง .91

ต่อมา วีรนุช วงศ์คงเดช (2547: 48-52) ได้ ปรับปรุงแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูฉบับ ของ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ โดยลด ข้อกระทงลงจากเดิม 99 ข้อ เหลือ 67 ข้อ ดังแสดง ไว้ในตารางที่ 2 ทั้งนี้เพื่อให้แบบสำรวจมีความ กระชับและใช้เวลาในการทำน้อยลง โดยวีรนุช วงศ์คงเดช (2547: 53-55) ได้ทดสอบคุณภาพของ เครื่องมือด้วยการคำนวณค่า CITC พบว่า มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .17 ถึง .64 ($p < .05$) และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ในแต่ละรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอยู่ระหว่าง .76 ถึง .92 รายละเอียดค่าอัลฟาเปรียบเทียบกับกันระหว่าง ฉบับของพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ กับ ฉบับของวีรนุช วงศ์คงเดช ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา แต่ละรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู เปรียบเทียบฉบับของพรพนทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ และคณะ (2545) และฉบับของวีรณูช วงศ์คงเดช (2547)

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู	ค่า alpha ฉบับของพรพนทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ และคณะ (99 ข้อ)		ค่า alpha ฉบับของ วีรณูช วงศ์คงเดช (67 ข้อ)	
	จำนวนข้อ	n = 600	จำนวนข้อ	n = 134
1. แบบเอาใจใส่	25	.86	17	.82
2. แบบควบคุม	26	.91	17	.92
3. แบบตามใจ	23	.81	16	.76
4. แบบทอดทิ้ง	23	.89	17	.87

ที่มา: วีรณูช วงศ์คงเดช (2547: 55)

งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind

ได้มีนักจิตวิทยาสนใจศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind กับตัวแปรทางจิตวิทยาไว้หลากหลาย เช่น ศึกษาเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูกับการปรับตัว รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมทางสังคม รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับอารมณ์ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับการกำกับตนเอง และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับอัตมโนทัศน์ เป็นต้น

ลำดับต่อไปจะเสนองานวิจัยที่รวบรวมได้ดังนี้

1. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับการปรับตัว

งานวิจัยต่างประเทศ

มีผู้วิจัยประเด็นนี้กันมาก และผลที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวที่ดีของเด็กและวัยรุ่นมากที่สุด ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจและแบบทอดทิ้งมีความสัมพันธ์กับการปรับ

ตัวที่ไม่ดีกับเด็กและวัยรุ่น (Slicker, 1998; Strage and Brandt, 1999; Wintre and Yaffe, 2000)

งานวิจัยในประเทศไทย

สุภาพรรณ โคตรจรัส และชุมพร ยงกิตติกุล (2545) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind กับพฤติกรรมส่วนบุคคลของวัยรุ่นไทยในด้านการปรับตัวด้านครอบครัว ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ และการเผชิญปัญหา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 1,316 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 654 คน มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 662 คน จาก 5 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีการปรับตัวด้านครอบครัวได้ดีกว่า มีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการปัญหามากกว่า และใช้การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงน้อยกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยจากต่างประเทศ

2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมทางสังคม

งานวิจัยต่างประเทศ

มีงานวิจัยจำนวนมากได้แสดงให้เห็นว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของบุตร (Baumrind, 1971; Maccoby and Martin, 1983) โดยเฉพาะงานวิจัยของ Baumrind (1967; 1971 อ้างถึงใน พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2545: 31-32) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามี 3 แบบ และแต่ละแบบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก เช่น บิดามารดาแบบเอาใจใส่ มีลูกที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะทางสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และมีความเป็นผู้นำขณะทำกิจกรรมกลุ่ม บิดามารดาแบบควบคุม มีลูกที่อารมณ์ไม่ค่อยดี โกรธง่าย ไม่เป็นมิตร ขาดความคิดริเริ่ม ขาดความเป็นผู้นำ และบิดามารดาแบบตามใจ มีลูกที่ก้าวร้าว ไม่เป็นตัวของตัวเอง และเมื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถทางสังคม (Social Competence) พบว่าเด็กที่มีบิดามารดาแบบเอาใจใส่จะมีความสามารถทางสังคมในระดับสูง เด็กที่มีบิดามารดาแบบควบคุมจะมีความสามารถทางสังคมระดับปานกลาง และเด็กที่มีบิดามารดาแบบตามใจจะมีความสามารถทางสังคมต่ำ (Baumrind, 1991; Miller, 1993; Weiss and Schwarz, 1996 อ้างถึงใน พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2545: 32)

งานวิจัยในระยะต่อมาได้เพิ่มเติมรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอีก 1 รูปแบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง ซึ่งพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะต่อต้านสังคม มีความบกพร่องทั้งทาง

สังคม และการเรียน กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม เช่น ดิถยาเสพติด หรือทำผิดกฎหมาย (Shaffer, 1994 อ้างถึงใน พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ, 2545: 32) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Simon and Conger (2007) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันระหว่างบิดากับมารดาที่มีต่อรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและผลที่มีต่อวัยรุ่น โดยเป็นการเก็บข้อมูลระยะยาวจากกลุ่มตัวอย่าง 451 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดาและมารดาส่วนใหญ่ สอดคล้องกัน และพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะให้ผลทางบวกต่อวัยรุ่นมากที่สุด และจะสามารถปกป้องเด็กจากสิ่งเลวร้ายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยในประเทศไทย

เพชรรัตน์ จันทศ (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการให้ความร่วมมือกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ผลการวิจัย พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีพฤติกรรมการให้ความร่วมมือสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น

กัตัญชลี ณรงค์ราช (2543) ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นชายที่ทำผิดกฎหมายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า มีตัวแปร 6 ตัวที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นชายที่ทำผิดกฎหมาย คือ (1) ระดับการศึกษา (2) รายได้เฉลี่ยของครอบครัว (3) การคบเพื่อนที่ทำผิดกฎหมาย (4) การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (5) การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ และ (6) พ่อและแม่อยู่ร่วมกัน

พัชรราวลัย ศิลป (2545) ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของวัยรุ่นตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า มีตัวแปร 4 ตัว ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของวัยรุ่นตอนปลาย คือ (1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (3) เพศ และ (4) การรับรู้ข่าวสารประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมทางสังคมสอดคล้องกัน โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีความสัมพันธ์สูงกับพฤติกรรม การให้ความร่วมมือ พฤติกรรมประชาธิปไตย และมีความสัมพันธ์ต่ำกับพฤติกรรมการทำผิดกฎหมาย

3. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับอารมณ์

งานวิจัยต่างประเทศ

มีงานวิจัยหลายชิ้นศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับอารมณ์ในแง่พัฒนาการทางอารมณ์ และ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ.) ผลการวิจัยที่ได้ สอดคล้องกัน คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ส่งผลให้เด็กมีวุฒิภาวะและความมั่นคงทางอารมณ์ มีเหตุผล มีความหนักแน่น สามารถควบคุมอารมณ์ และปรับตัวได้ดี รวมไปถึงมีความฉลาดทางอารมณ์ ดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น (Lamborn, et al., 1991; Shapiro, 1997; Steinberg, Elman, and Mounts, 1989 อ้างถึงใน กันตวรรณ มีสมสาร, 2544: 25-26)

นอกจากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูจะสัมพันธ์กับพัฒนาการทางอารมณ์ และความฉลาดทางอารมณ์แล้ว ยังมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูสัมพันธ์กับอารมณ์บางประเภท เช่น Wolfradt, Hemple, and Miles (2003) ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความวิตกกังวล และพฤติกรรมในการจัดการความวิตกกังวลของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความวิตกกังวลสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และแบบตามใจ Nijhof and Rutger (2007) ศึกษา รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับการจัดการกับปัญหา และการแสดงออกเมื่อเป็นโรคคิดถึงบ้านของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และแบบตามใจจะมีประสบการณ์ในการคิดถึงบ้านโดยมีอารมณ์คิดถึงบ้านรุนแรงกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุม และแบบทอดทิ้ง ในขณะที่เด็กรุ่นเหล่านี้ก็มักใช้วิธีที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับอารมณ์คิดถึงบ้านได้ ดีกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมและแบบทอดทิ้ง

งานวิจัยในประเทศ

กันตวรรณ มีสมสาร (2544) ศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่ต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง ผลการวิจัย พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง

จิตตินันท์ ชุมทอง (2547) ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเซาว์นอารมณ์ของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า มีตัวแปร 5 ตัว ที่เกี่ยวข้องกับเซาว์นอารมณ์ คือ 1) การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง 2) การเห็นคุณค่าในตนเอง 3) การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ 5) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (แบบทอดทิ้ง) โดยการอบรม

เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเชาวน์อารมณ์ หมายความว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีคะแนนเชาวน์อารมณ์สูง ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง มีความสัมพันธ์ทางลบกับเชาวน์อารมณ์ หมายความว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีคะแนนเชาวน์อารมณ์ต่ำ

สารณี ยงยีน (2541) ศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีคะแนนความวิตกกังวลในการสอบต่ำกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม แบบรักตามใจ และแบบทอดทิ้ง

กล่าวโดยสรุป จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศผลการวิจัยสอดคล้องกัน คือ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูสัมพันธ์กับอารมณ์ โดยผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีพัฒนาการทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถจัดการกับอารมณ์ทางลบ เช่น ความวิตกกังวลได้ดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น

4. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับการกำกับตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

ในต่างประเทศมีผู้วิจัยประเด็นนี้กันอย่างกว้างขวาง และผลที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ บิดามารดาที่เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ชี้แนะ ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความอิสระภายในขอบเขตและตั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นเหตุเป็นผลจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีเป้าหมายทางการเรียนอย่างชัดเจน มีความรู้สึกที่ตนเองสามารถจัดการกับเรื่องเรียนได้และมีความสามารถในการใช้กลวิธีต่างๆ ในการกำกับตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเรียนที่ตั้งไว้ อันเป็น

ลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง (Grolnick and Ryan, 1989; Martinez-Pons, 1996; Strage, 1998; Zimmerman, 1986, 1989 อ้างถึงใน วีรนุช วงศ์คงเดช, 2547: 4-5)

งานวิจัยในประเทศ

วีรนุช วงศ์คงเดช (2547) ศึกษาเจตคติต่อการแสวงหาความช่วยเหลือ และการเรียนรู้แบบกำกับตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองและมีเจตคติทางบวกต่อการแสวงหาความช่วยเหลือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอีก 3 แบบ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และแบบตามใจ มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมีเจตคติทางบวกต่อการแสวงหาความช่วยเหลือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และแบบทอดทิ้ง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ

5. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับอัตมโนทัศน์

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตมโนทัศน์ และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีความสัมพันธ์ทางลบกับอัตมโนทัศน์ (Gardner, 1999 อ้างถึงใน จิรนาถ จนาศักดิ์, 2544: 31; Klein and O'Bryant, 1966; Parish and McCluskey, 1992 อ้างถึงใน พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคย์ และคณะ, 2545: 22-23)

งานวิจัยในประเทศ

จิรนาถ จนาศักดิ์ (2544) ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นตอนกลาง ผลการวิจัย พบว่า มีตัวแปร 3 ตัวจาก 6 ตัวแปรที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นตอนกลาง คือ 1) การยอมรับของกลุ่มเพื่อน 2) รูปลักษณ์ทางกาย 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนอีก 3 ตัวแปรที่ไม่สัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นตอนกลาง คือ 1) เพศ 2) สถานะเศรษฐกิจและสังคม และ 3) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู โดยเฉพาะในส่วนของการอบรมเลี้ยงดู งานวิจัยของจิรนาถ จนาศักดิ์ พบว่า ไม่สัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ

สรุปและอภิปราย

จากการประมวลงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind กับตัวแปรทางจิตวิทยาโดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพ สามารถหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัว มีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม มีความสามารถในการกำกับตนเอง ตลอดจนมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่ดี ก็คือ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณทิพย์ ศิริวรรณนุศย์ และคณะ (2545) ที่ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของคนไทยกับกระบวนการทางสังคมประคองตัวของครอบครัวในปัจจุบันที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อพฤติกรรมทางบวก คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อการพัฒนา

ประชากรที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดของ Baumrind (1971, 1980) ที่อธิบายไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตามวุฒิภาวะของเด็ก เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่บิดามารดาจะอนุญาตให้เด็กมีอิสระตามวุฒิภาวะของเด็ก แต่ในขณะเดียวกันบิดามารดาจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก และกำหนดให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางที่บิดามารดา กำหนดไว้ บิดามารดาจะแสดงความรัก ความเอาใจใส่ และให้ความอบอุ่นต่อเด็ก สนใจพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น และสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของครอบครัว ให้ความเสมอภาค มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับในสิทธิซึ่งกันและกัน ให้การชี้แนะอย่างมีเหตุผล อธิบายถึงเหตุผลของการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามคำสั่ง รวมไปถึงการลงโทษ บิดามารดาจะใช้อำนาจเมื่อจำเป็น และมีเหตุผลในการใช้อำนาจที่นำไปสู่พัฒนาการที่ดีของเด็ก บิดามารดาจะไม่ตัดสินใจสิ่งต่างๆ โดยความต้องการของตนฝ่ายเดียว แต่จะยึดข้อตกลงร่วมกัน บิดามารดาจะมีรูปแบบและมาตรฐานของการแสดงออกต่อเด็กอย่างชัดเจน แต่จะมีการปรับและยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม กล่าวโดยสรุป รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ผสมผสานระหว่างมิติการตอบสนองความรู้สึกของเด็ก และมิติการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ได้อย่างลงตัว และสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในคำสำคัญ (Keyword) 8 ประการที่ปรากฏอยู่ในแบบสำรวจการอบรมเลี้ยงดูฉบับของพรณทิพย์ ศิริวรรณนุศย์ และคณะ (2545) ในส่วนของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ซึ่งได้แก่ 1) เรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย 2) กำหนดกฎระเบียบ

วินัย 3) กระตุ้นให้ปฏิบัติตามกฎ 4) ให้ความอบอุ่นรัก และสนับสนุน 5) สื่อสารสองทางที่ชัดเจน 6) ส่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเองและพึ่งตนเอง 7) เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน 8) ให้อารมณ์มากกว่าลงโทษ

ด้วยเหตุที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ประกอบด้วย คุณลักษณะ 8 ประการ และครอบคลุม 2 มิติสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว จึงส่งผลให้เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการปรับตัว มีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการกำกับตนเอง มีวินัย และมีวุฒิภาวะกล่าวโดยสรุป คือ มีพฤติกรรมทางบวกนั่นเอง (กันตวรรณ มีสมสาร, 2544; จิตตินันท์ ชุมทอง, 2547; พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ และคณะ, 2545; เพชรรัตน์ จันทศ, 2542; วีรนุช วงศ์คงเดช, 2547; สุภาพรรณ โคตรจรัส และ ชุมพร ยงกิตติกุล, 2545; อัจฉรา ประเสริฐสิน, 2552; Baumrind, 1971; Maccoby and Martin, 1983)

แม้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 8 ประการ และครอบคลุม 2 มิติสำคัญจะเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพแต่อย่างไรก็ตาม น่าจะยังมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่สามารถส่งเสริมให้การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีของบิดามารดา (Positive Model) เนื่องจากเด็กมักจะเลียนแบบการแสดงออกต่างๆ ของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูมากกว่าจะทำตามคำสั่งสอนด้วยวาจา (สุภาพรรณ โคตรจรัส, 2542: 83) ดังนั้น สิ่งใดที่บิดามารดาอบรมสั่งสอน บิดามารดาก็ต้องปฏิบัติให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่าง เช่น สอนให้เด็กพูดจาสุภาพ

บิดามารดาก็ต้องพูดจาสุภาพให้เด็กเห็น หรือสอนให้เด็กทำพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บิดามารดาก็ต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เช่น พาเด็กไปบริจาคของเล่นให้กับเด็กกำพร้า เป็นต้น ฉะนั้นเพื่อให้การอบรมเลี้ยงดูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น บิดามารดาจึงควรเลี้ยงดูเด็กด้วยความรักและเอาใจใส่ รวมถึงทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้านร่วมด้วย

ส่วนรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบที่เหลือได้แก่ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง ล้วนเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลทางลบต่อเด็กไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อาทิ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมส่งผลให้เด็กมักไม่ค่อยมีความสุข ขอบหลักหนีสังคม มีความวิตกกังวลและรู้สึกไม่มั่นคง มีความคับข้องใจสูง และขาดความกระตือรือร้นไม่ค่อยมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ขาดความยืดหยุ่นอนุรักษ์นิยม เจ้าระเบียบจนเกินไป และมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ (Baumrind, 1991 อ้างถึงใน พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ และคณะ, 2545) แต่อย่างไรก็ดี เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมก็ยังมีลักษณะทางบวก คือ มีการควบคุมตนเองสูง มีวินัยสูง และมีความซื่อสัตย์สูง (Maccoby and Martin, 1983) ส่วนรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ ส่งผลให้เด็กมักไม่มีศักยภาพตามวุฒิภาวะ มีความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ มีลักษณะพึ่งพาผู้อื่นสูง และมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ (Baumrind, 1980) และที่น่าเป็นห่วงที่สุด ก็คือ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง เพราะส่งผลให้เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้มีลักษณะที่ก้าวร้าวต่อต้านสังคม (Antisocial) นำไปสู่การติดยาเสพติด หรือการกระทำผิดทางอาชญากรรมต่างๆ (กตัญชลี ณรงค์ราช, 2543; Maccoby and Martin, 1983)

ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพสามารถหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนเจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคมควรเร่งเผยแพร่ และกระตุ้นให้บิดามารดา ตลอดจนบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อเด็กตระหนักถึงความสำคัญ และนำเอารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตน ทั้งนี้เพื่อให้สังคมไทยมีประชากรที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้เจริญอย่างยั่งยืนสืบไป

บรรณานุกรม

กตัญชลี ฌรงศ์ราช. 2543. “ปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นชายที่ทำผิดกฎหมาย ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในเขตภาคใต้ของประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กันตวรรณ มีสมสาร. 2544. “การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตตินันท์ ชุมทอง. 2547. “ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเชาวน์อารมณ์ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรนาถ จนาศักดิ์. 2544. “ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นตอนกลาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภเนตร ธรรมบวร. 2541. **บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. 2534. “พัฒนาการวัยเด็ก.” ในเอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก, หน้า 78. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และคณะ. 2545. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของคนไทยกับกระบวนการทางสังคมประภิตของครอบครัวในปัจจุบันที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรราวลัย ศิลป. 2545. “ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของวัยรุ่นตอนปลาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพชรรัตน์ จันทศ. 2542. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทำให้ความร่วมมือและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรนุช วงศ์คงเดช. 2547. “เจตคติต่อการแสวงหาความช่วยเหลือ และการเรียนรู้แบบกำกับ

- ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สารณี ยงยีน. 2541. “การศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรธรณ โคตรจรัส. 2542. “พัฒนาการบุคคล: แบบแผนของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูนั้นสำคัญไฉน.” **วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม** 22: 81-89.
- สุภาพรธรณ โคตรจรัส และชุมพร ยงกิตติกุล. 2545. “ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและพฤติกรรมส่วนบุคคลของวัยรุ่นไทย.” ในเอกสารประกอบการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 2 เรื่อง **วิกฤติความเครียดของสังคมไทย**, หน้า 47-60. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์จิตวิทยาตะวันออก-ตะวันตก คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ประเสริฐสิน. 2552. **รายงานการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- Baumrind, D. 1971. “Current Patterns of Parental Authority.” **Developmental Psychology Monographs** 4: 1-103.
- _____. 1980. “New Directions in Socialization Research.” **American Psychologist** 35: 639-652.
- Maccoby, E.E., and Martin, J. 1983. “Socialization in the Context of Family: Parent-Child Interaction.” In P.H. Mussen (ed.), **Handbook of Child Psychology, Vol. 4 Socialization, Personality, and Social Development**, pp. 1-101. New York: Wiley.
- Nijhof, K.S., and Rutger, C.E. 2007. “Parenting Styles, Coping Strategies, and the Expression of Homesickness.” **Journal of Adolescence** 30: 709-720.
- Simon, L.G., and Conger, R.D. 2007. “Linking Mother-Father Differences in Parenting to a Typology of Family Parenting Styles and Adolescent Outcomes.” **Journal of Family Issues** 8: 212-241.
- Slicker, E. 1998. “Relationship of Parenting Style to Behavioral Adjustment in Graduating High School Seniors.” **Journal of Youth and Adolescence** 27: 345-372.
- Strage, A.A., and Brandt, T.S. 1999. “Authoritative Parenting and College Students’ Academic Adjustment and Success.” **Journal of Educational Psychology** 91: 146-156.
- Wintre, M., and Yaffe, M. 2000. “First-Year Students’ Adjustment to University Life as a Function of Relationship with Parents.” **Journal of Adolescent**

Research 15: 9-37.

Wolfradt, U., Hemple, S., and Miles, J.N.
2003. "Perceived Parenting Styles,
Depersonalization, Anxiety and Coping

Behaviour in Adolescents." **Personality
and Individual Differences** 34: 521-
532.

Asst. Prof. Dulaya Chitayasothorn earned her Bachelor of Education in Counseling and Guidance, and Master of Arts in Development Psychology from Chulalongkorn University. She is currently working in the School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce, teaching in Contemporary Psychology. Her main interest is in developmental psychology, social development and mental health.